

15. **BURIAN VLASTA –** **„KOLABORANT“ A JEHO** *RUCE KOMIKA*

JR: Už od dětských let je Vlasta Burian mým nejoblíbenějším českým filmovým komikem, takže mě zajímá, co si o něm v tomto našem povídání připomeneme.

SJ: My si připomeneme, že 24. května roku 1945 byl zatčen.

JR: On byl tehdy obviněn z kolaborace, že ano?

SJ: Jak stálo v rozsudku, byl obviněn za společenský styk s Němci a materiální a osobní výhody přijímané od okupantů. Odsouzen byl ke třem měsícům odnětí svobody (které si už odseděl ve vazbě), k pokutě ve výši 500 000 Kč, k veřejnému pokárání ve formě vývěsky v místě bydliště a – což bylo pro něj nejhorší – k zákazu veřejně vystupovat. Přitom byl uznán vinným teprve při třetím přelíčení, které se konalo na přání takzvaných loajálních obyvatel Prahy. Svědci obhajoby nebyli vyslechnuti, a navíc mu přitížila Lída Baarová, která byla tehdy ve vazbě.

JR: Ale tu to prý později velmi mrzelo?

SJ: Roku 1991 k tomu vyšetřujícímu soudci napsala, že Vlastíkovi nechtěla ublížit, ale že jí hrozilo oběšení.

JR: Čím vším se Burian živil v době, kdy nesměl veřejně vystupovat?

SJ: Nejprve musel pracovat při dláždění Prahy, později byl zaměstnán v severočeských dolech jako vážný a nakonec našel místo jako poslíček a šofér na horských chatách. Zde konečně mohl začít znovu bavit hosty – ovšem prozatím neoficiálně.

JR: Ale pořád to nebylo jaksi ono, že?

SJ: Burian bez své práce a bez kontaktu s posluchači psychicky velmi strádal. Proto nakonec přiznal svoji údajnou vinu, a jen díky tomu získal povolení znovu veřejně vystupovat. V roce 1950 mohl sehrát nejprve zkušební představení v „dělnickém“ divadle v Kladně a pak nějaký čas vystupoval v Karlínském divadle. Bohužel po třech letech mu nezbylo než objíždět republiku s estrádou. Tehdy však už byl spíše unaveným klaunem, který musel často na pódiu sedět, protože měl problémy se žílymi a otoky nohou. Věrná paní Nina s ním jezdila jako nápověda a s čím dál většími obavami sledovala jeho boj se slábnoucí pamětí.

JR: Alespoň že mu udělal radost svou nabídkou Jan Werich.

SJ: To bylo od Jana Wericha skutečně velkorysé. Díky němu si totiž směl Vlasta Burian roku 1954 zahrát v pohádce *Byl jednou jeden král* rádce jménem Atakdále. Mně ale vždy při sledování tohoto filmu připadá, že Burian má velmi smutné oči.

JR: Říká se, že mnozí lidé mu to ponížení přáli.

SJ: Bohužel podle pamětníků je to pravda. On sice v době své slávy možná až příliš předváděl své bohatství i své výsadní postavení a ve své dejvické vile někdy přijal Němce, ale pokud vím, podobné hosty přijímaly – a to mnohem častěji – například i mnohé české herečky. Navíc Burian za okupace ani jednou nevystupoval se svým divadlem v Německu (byť mluvil perfektně německy) a zaměstnával řadu svých přátel, aby je uchránil před totálním nasazením.

JR: Je divné, že jeho údajná kolaborace za války nikomu nevadila.

SJ: Máte pravdu. Na jeho skvělé filmy i na představení do Divadla Vlasty Buriana (nacházejícího se nedaleko Karlova náměstí a uzavřeného roku 1944 s ostatními českými divadly) chodívali lidé zapomenout na těžkou současnost. Smáli se i jeho dosti odvážné scénce, při níž ukazoval, jak vysoko skáče jeho pes, když on přijde domů, což mnozí (jak připomíná Ondřej Suchý ve své skvělé knize *Vlasta Burian na cestě do 21. století*) po válce označovali za hajlování. Jediné, co mu lze vytknout, byla účast v jedné rozhlasové skeči, v níž parodoval člena exilové vlády Jana Masaryka. Ovšem jak známo, kdo chce psa bít, hůl si najde.

JR: Zřejmě v tomto případě platí, že úspěch se neodpouští. Ale Vlasta Burian byl nakonec rehabilitován...

SJ: K tomu však bohužel došlo teprve roku 1994, tedy dvaatřicet let po jeho smrti. V roce 2002 byly ostatky jeho i paní Niny, která zemřela čtvrt roku po jeho odchodu, přeneseny z Vinohradského na Vyšehradský hřbitov. Zdejší hrob zdobila bronzová busta, kterou kdosi ukradl a kterou roku 2007 nahradila plastika znázorňující dvě ruce, příznačně nazvaná *Ruce komika*. Pokud se někdy vydáte na Vyšehradský hřbitov, zastavte se u tohoto hrobu. Vlasta Burian i výjimečně zdařilá plastika za to stojí.

16. CASANOVA GIACOMO – MUŽ, KTERÝ (NE)UPRCHL Z OLOVĚNÝCH KOBEK

JR: Zřejmě si nebudeme pouze připomínat úspěchy Casanovy v roli svůdníka?

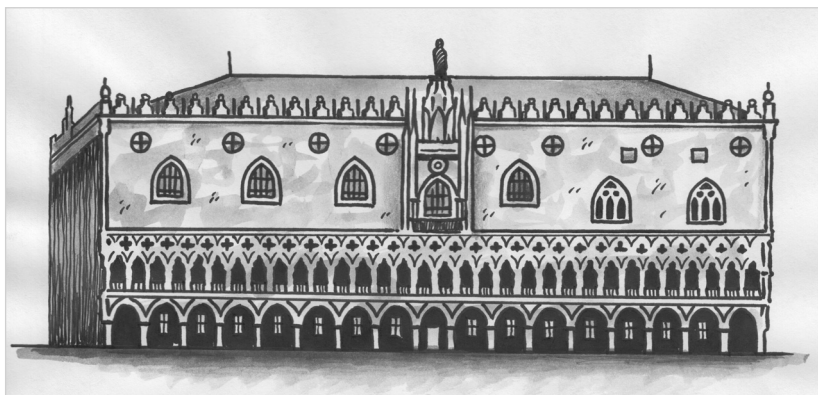
SJ: Nebojte, my se podíváme na událost jeho života, která je připomínána méně – na jeho útěk z vězení, který popsal v knize s typicky dlouhým názvem *Historie mého útěku z vězení Republiky benátské zvané Olověné kobky*.

JR: Za co, kdy a kde byl vlastně uvězněn?

SJ: Údajně za čtení zakázaných knih, ale ve skutečnosti zřejmě spíše za to, že vadil vládě svých rodných Benátek ze dvou důvodů: jednak se stal idolem tamní zlaté mládeže, jednak se stýkal s významnými cizinci. Dne 26. července 1755 byl zatčen a následně odsouzen k pětiletému vězení ve smutně proslulých Olověných kobkách, zřízených v části podkroví benátského Dóžecího paláce. Název daly kobkám olověné střešní tašky, které tvořily jejich strop a které způsobovaly, že v podkroví bylo velkou část roku nesnesitelné vedro. Nejhorší ovšem pro Casanovu bylo vědomí, že z tohoto vězení se prý dosud nikomu nepodařilo uprchnout.

JR: A jak vlastně tamní cely vypadaly?

SJ: První kobka, v níž byl uvězněn, byla orientována na západ, téměř do ní nepronikalo světlo a strop měla ve výšce 1,6 metru, takže údajně o dvacet centimetrů vyšší Casanova v ní musel chodit shrbený. Kromě kbelíku byla úplně prázdná, ale mohl si do ní nechat dopravit z domova nábytek a věci osobní potřeby – s výjimkou zrcadla, břitvy, per, inkoustu, papíru a lampy.

Benátský Dóžecí palác s Olověnými kobkami

JR: To se vůbec nedivím, že toužil po útěku. Kdy se k němu rozhodl?

SJ: Zpočátku denně doufal, že bude propuštěn, jelikož se přijde na to, že jde o jakýsi nepochopitelný omyl, ale nakonec došel k závěru, že ho v tom podkrovním pekle skutečně čeká pět dlouhých let. Propadl zoufalství, a zřejmě proto se začátkem listopadu rozhodl, že jediným řešením je útěk.

JR: A jaký měl plán?

SJ: Věděl, že podlaha jeho kobky se nachází nad stropem velkého sálu Dóžecího paláce. Proto chtěl vyhloubit v podlaze otvor, jímž hodlal sešplhat po svázaných prostěradlech do sálu, kde by se ukryl a počkal,

až strážci odemknou vstupní dveře paláce. Těmi by pak ve vhodnou chvíli vyšel ven, jako by se nechumelilo.

JR: Vyhloubení podlahy ovšem není jen tak! K tomu asi potřeboval nějakou vhodnou pomůcku.

SJ: Tu si prý obstaral při každodenních ranních krátkých procházkách po podkroví, které měl povolené během doby, než žalárník roznesl ostatním vězňům jídlo. Mezi haraburdím našel asi půlmetrovou kovovou tyč, kterou nenápadně odnesl do kobky, zbroutil ji kusem černého mramoru do špičky a hloubil s ní otvor, který zakrýval lůžkem. Vyhrabaný materiál prý ukládal do ručníku a ráno ho nenápadně sypal mezi starý nábytek naskládaný v podkroví. Otvor dokončil 23. srpna 1756, utéci chtěl v noci na 27. srpna, jenže dva dny předtím byl v poledne přemístěn do jiné, větší a pohodlnější kobky s vyšším stropem.

JR: Někdo z vězňů ho udal?

SJ: To ne, i když je spodivem, že by si nikdo nevšiml jeho kutání, které muselo být slyšet. Podle Casanovových vzpomínek k tomu přestěhování došlo proto, že právě v té době se za něj kdosi přimluvil, aby byl – když nemůže být propuštěn – alespoň přesunut do prostornější kobky. Samozřejmě tehdy strážci objevili otvor pod lůžkem, což znamenalo, že podlaha jeho nové kobky byla každý den kontrolována.

JR: Takže se rozhodl utéct opačným směrem – přes střechu?

SJ: Přesně tak, protože jeho cela byla „prořukávána tyčí ve všech koutech s výjimkou stropu“. Podle zmíněné knihy měl tentokrát pomocníka, jímž se stal jeden uvězněný mnich. Pomínu přípravné práce a nabídnou popis útěku, který prý uskutečnili v noci z 31. října na 1. listopadu roku 1756. „Náš“ vězeň ho líčil takto: „Oba dva ve vestách a s klobouky na hlavě jsme vylezli dírou, já první, mnich druhý, a lezli jsme po čtyřech po kolenou. Můj druh odklopil olověnou desku. Miha nebyla hustá. V tom šerosvitu jsem uchopil svou píku (zmíněnou naostřenou tyč, kterou u něj kupodivu nikdo nenašel – pozn. aut.), natáhl ruku

a šikmo jsem ji vrážel do spár mezi deskami, a tím způsobem, drže se čtyřmi prsty za okraj desky, kterou jsem byl nadzvedl, pomáhal jsem si při lezení na vrchol střechy.“ Mnich se ho chytil za opasek a takto se sunuli „vzhůru po nakloněné ploše zvlhlé mlhou“. Pak zamířili k jednomu ze střešních vikýřů, jímž se pomocí lana tvořeného svázanými prostěradly, ručníky, utěrkami a dekami dostali po překonání dalších překážek do nevěžeňských podkrovních prostor paláce a nakonec do jeho přízemí.

JR: A jak se jim podařilo opustit přízemí paláce?

SJ: Zde prý uprchlíky ráno kdosi náhodou zahlédl oknem, napadlo ho, že je tam strážný předchozího večera omylem zamkl, takže nařídil, aby jim odemkl a pustil je ven.

JR: Zní to trochu jako pohádka...

SJ: Četla jsem Casanovovu knihu a také mi to líčení nepřipadalo příliš věrohodné. Navíc někteří životopisci jsou toho názoru, že osvobození Casanovy bylo ve skutečnosti mnohem méně dramatické, protože je v podstatě zařídili jacísi jeho patroni, kteří mu již léta platili štědrou apanáž.

JR: Můžeme i tentokráte korunovat naše povídání několika perličkami?

SJ: Můžeme. Tak například Casanova uměl výborně hrát karty a jen málokdy prohrál, jídal rád pravý rokfór, neboť tvrdil, že tento sýr pomáhá lásce, a krátce před smrtí již prý nebyla naživu žádná z jeho milenek.